

Piotr Köhler

Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego
Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego
(Kraków)

**STANISŁAW SIEDLECKI (1912–2002)
– POLARNIK, TATERNIK, GEOLOG. STULECIE URODZIN**

Stanisław Siedlecki był niezwykle postacią łączącą naukowe zainteresowania geologiczne z taternictwem, jednak najczęściej uwagi poświęcał krajom polarnym. W 2012 r. przypadła setna rocznica urodzin Siedleckiego. Z tej okazji przygotowane zostało poniższe wspomnienie sumujące jego dokonania w każdej z tych dziedzin.

Stanisław Siedlecki urodził się w dniu 17 IX 1912 r. w Krakowie¹. Jego ojcem był Michał Siedlecki (1873–1940), zoolog, protozoolog, podróżnik, rzecznik ochrony przyrody i literat, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, organizator i rektor (1919–1921) Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Aresztowany razem z innymi profesorami Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Górniczej w dniu 6 XI 1939 r. w czasie *Sonderaktion Krakau*, wywieziony został do niemieckiego obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, gdzie zmarł w dniu 11 I 1940 r. Matką Stanisława była Anna (1889–1942) z domu Stachiewicz, córka znanego krakowskiego malarza Piotra Stachewicza (1858–1938). Stanisław miał starszego brata Andrzeja (1910–1945), prawnika, i młodszą siostrę Ewę Kotulę (1915–1982), artystkę-grafikę. Brat ojca – Franciszek Siedlecki (1867–1934) – był malarzem i grafikiem, znaną postacią warszawskiego środowiska artystycznego, jednym z wybitniejszych grafików polskich, twórcą prac o charakterze symbolicznym, portretów poetów romantycznych, ilustracji do dzieł

Juliusza Słowackiego, autorem scenografii teatralnych, krytykiem sztuki oraz teatrologiem. Współpracował jako redaktor z wieloma pismami, współorganizował i przewodniczył Związkowi Polskich Artystów Grafików².

Stanisław Siedlecki w latach 1918/1919–1922/1923 uczęszczał do szkoły powszechnej w Krakowie, a w latach 1923/1924–1930/1931 – do IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie³. Po maturze studiował w roku akademickim 1931/1932 fizykę i matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w roku akademickim 1933/1934 ten sam kierunek – na Uniwersytecie Warszawskim (roczna przerwa w studiach spowodowana była udziałem w polskiej wyprawie na Wyspę Niedźwiedzia), następnie zmienił kierunek studiów i od roku akademickiego 1934/1935 do II wojny światowej studiował geologię na tymże uniwersytecie. Dyplomowy egzamin magisterski zdał konspiracyjnie w lipcu 1944 r. przed profesorami Janem Samsonowiczem (1888–1959) i Romanem Kozłowskim (1889–1977), dyplom magistra filozofii w zakresie geologii i paleontologii został wystawiony z datą 24 V 1945 r. przez Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Warszawskiego. Tematem pracy magisterskiej były *Utwory paleozoiczne okolic Krakowa*. Praca weszła następnie do monografii pod tym samym tytułem ukończonej w 1950 r., a opublikowanej cztery lata później⁴.

Na przełomie 1931/1932, jako początkujący jeszcze student matematyki i fizyki UJ, mający już jednak nieco doświadczenia w wysokogórskiej turystyce zimowej, Stanisław Siedlecki został przez ówczesnego dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG) dra Jeana Lugeona (1898–1976) zakwalifikowany do wzięcia udziału w pierwszej polskiej wyprawie na Wyspę Niedźwiedzia (Bjørnøya) w ramach II Międzynarodowego Roku Polarnego 1932–1933. Przed wyjazdem Stanisław przeszedł specjalne 3-miesięczne przeszkolenie w Obserwatorium Aerologicznym Państwowego Instytutu Meteorologicznego w Legionowie pod Warszawą. Celem przeszkolenia było przygotowanie go do funkcji obserwatora-meteorologa wyprawy. W toku całorocznej ekspedycji pełnił tę funkcję, dzieląc program obserwacji (jak też i inne prace) z pozostałymi dwoma uczestnikami wyprawy, której kierownikiem był inż. Czesław Centkiewicz (1904–1996)⁵. Swoją podróż na Wyspie Niedźwiedziej i prace badawcze opisał w kilku publikacjach⁶.

Bezpośrednio po powrocie z rocznego pobytu na Wyspie Niedźwiedziej, jesienią 1933 r. podjął osobistą inicjatywę zorganizowania pierwszej polskiej wyprawy naukowo-alpinistycznej na Spitsbergen. Miała to być jednocześnie pierwsza polska wyprawa do Arktyki nie związana z działalnością eksploracyjną innych krajów ani z międzynarodowymi programami naukowymi. Ekspedycja miała osiągnąć własne cele badawcze wynikające jedynie z potrzeb i tradycji naukowych polskich środowisk geologicznych i geograficznych. Do współpracy w organizacji wyprawy zaprosił ówczesnego prezesa Polskiego

Klubu Wysokogórskiego inż. Stefana Bernadzikiewicza (1907–1939), asystenta w Zakładzie Metalurgicznym Wydziału Mechanicznego Politechniki Warszawskiej⁷, który podjął się funkcji kierownika wyprawy, Stanisław Siedlecki został sekretarzem. Na podstawie wstępnych decyzji Klubu Wysokogórskiego już w lutym 1934 r. powołany został specjalny komitet organizacyjny wyprawy, w którego skład weszli przedstawiciele wielu instytucji i organizacji naukowych, a także turystycznych. Przewodniczącym komitetu został wybrany ówczesny nestor polskiej polarystyki prof. Antoni Bolesław Dobrowolski (1872–1954), a sekretarzem – Stanisław Siedlecki. Siedmioosobowa ekspedycja do Ziemi Torella na Spitsbergenie, mająca cele alpinistyczno-naukowe, odbyła się w lecie 1934 r. Jej uczestnicy spędzili około dwóch miesięcy nad Van Keulen-fjordem – w niezbadanej wówczas części Ziemi Torella. Siedlecki (Ryc. 1) prowadził obserwacje meteorologiczne, pełnił też funkcję pomocnika przy pracach kartograficznych i geologicznych. Uczestnicy wyprawy zdobyli 26 szczytów, do najważniejszych wejść należało, m.in., zdobycie Supanberget (Stanisław Siedlecki i Henryk W. Mogilnicki) i Kopernikusfjellet (Stanisław Siedlecki i Stefan Biernadzikiewicz)⁸. Wyprawa i jej wyniki są bogato udokumentowane⁹.

W 1936 r. razem z S. Bernadzikiewiczem podjął inicjatywę zorganizowania drugiej polskiej wyprawy na Spitsbergen. Członkiem wyprawy, oprócz obu organizatorów, został także dr Konstanty Jodko-Narkiewicz (1901–1963) z Katedry Fizyki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie¹⁰. Ci trzej polarnicy dokonali wówczas pierwszego w historii przejścia w poprzek Spitsbergenu, od przylądka południowego (Sørneset) do północnego (Verlegenuken) i z powrotem do Isfjordu (Ryc. 2). Wyprawa miała charakter eksploracyjny. Jej trasę długości około 850 km, wiodącą w dużej mierze przez kraj wówczas nieznaną, przebyli na nartach w ciągu 6 tygodni w lipcu i sierpniu 1936 r. ciągnąc własnymi siłami sanie z żywnością i niezbędnym ekwipunkiem¹¹. Wyprawa ta zyskała duży rozgłos w środowiskach polarystycznych w Norwegii i innych krajach¹². W tamtych warunkach była ogromnym wyczynem. O skali trudności świadczy fakt, że powtórny trawers Spitsbergenu miał miejsce dopiero w 1980 r.¹³ Po powrocie z wyprawy napisał memoriał w sprawie budowy statku badawczego przystosowanego do żeglugi na akwenach polarnych. Idea ta nie została zrealizowana¹⁴.

W lecie 1937 r. Siedlecki uczestniczył w pierwszej polskiej wyprawie na Grenlandię kierowanej przez dra Aleksandra Kosibę (1901–1981) ze Lwowa. Pełnił podczas niej funkcję asystenta-geologa, prowadził także obserwacje meteorologiczne¹⁵. Wyprawa działała w rejonie fiordu Arfersiorfik¹⁶.

Sportową działalność alpinistyczną rozpoczął Siedlecki bardzo wcześnie, już w lecie 1930 r. (a więc w wieku 18 lat) i kontynuował ją z przerwami do około 1950 r. Uprawiał zarówno alpinizm (taternictwo) letni, jak i zimowy. Z najważniejszych letnich przejść wymienić można pierwsze wejście południowo-

zachodnią ścianą Małego Ganku (1931 r.) czy nową drogą na zachodniej ścianie Łomnicy (1945 r., z T. Orłowskim), a z zimowych: pierwsze wejście na Wielką Kapalkową Turnię (1936 r., z Jerzym Pierzchałą), czy pierwsze wejście na Pośrednią Jaworową Turnię i Jaworowy Róg (1939 r., z J. Pierzchałą). W dorobku ma także kilkanaście innych pierwszych przejść letnich i zimowych. Na Spitsbergenie dokonał szeregu wyjść szczytowych, np. w 1934 r. na Szczyt Kopernika, Szczyt M. Curie-Skłodowskiej, Górę Staszica (wszystkie z S. Bernardzikiewiczem), czy Supanberget (z H. Mogilnickim). W 1947 r. był inicjatorem, organizatorem i kierownikiem pierwszej po II wojnie światowej polskiej wyprawy w Alpy. W czasie jej trwania dokonał drugiego całkowitego przejścia grani Grandes Jorasses od Col des Hirondelles do Col des Grandes Jorasses (razem z W. Ostrowskim, J. Piotrowskim i S. Worwą). Dokonał ponadto szeregu innych przejść, np. trawestował masyw Mont Blanc od Col de Bionnassay do Col du Midi, Dent du Géant i in. Po latach za swój główny wyczyn alpinistyczny uważał szczęśliwy odwrót z filara Ganku zimą 1947 r. wśród szalejącej burzy śnieżnej i lawin.

W czasie II wojny światowej pracował początkowo (1940–1941) jako nauczyciel prywatny matematyki i praktykant rolny we wsi Babula pod Tarnobrzegiem w majątku swego wuja Romana Stachiewicza, a następnie (1942–1943) wykonywał pracę terenową jako geolog w okupacyjnym Instytucie Geologicznym (Amt für Bodenforschung) przy kartowaniu geologicznym obszaru między Krakowem a Częstochową (pod kierunkiem dra Stefana Zbigniewa Różyckiego, 1906–1988). Od 1943 r. do lata 1944 r. pełnił funkcję opiekuna zbiorów geologicznych w Muzeum Fizjograficznym (Przyrodniczym) Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Ostatnie pół roku przed zakończeniem II wojny światowej spędził w schronisku na Wadze (Tatry Słowackie). Wraz z przyjaciółmi taternikami (Jerzym Piotrowskim, Janem Stryjeńskim, Magdaleną Stryjeńską) penetrował Tatry ochraniając schroniska górskie (Morskie Oko i Schronisko na Wadze) przed dewastacją¹⁷.

Od zakończenia II wojny światowej (od wiosny 1945 r.) do 31 VIII 1950 r. Stanisław Siedlecki pracował jako asystent (początkowo asystent-wolontariusz), a następnie adiunkt w Zakładzie Geologii UJ¹⁸. Równocześnie miał miejsce krótki jego epizod z filmem. Od wyzwolenia Krakowa był tu organizowany oddział Instytutu Filmowego (w budynku przy ul. Józefitów 16). W maju 1945 r. przy oddziale zorganizowano Filmowy Warsztat Młodych, w którego pracowni naukowej Siedlecki przez dwa lata działał (i współkierował nią). W 1946 r. powstały w Instytucie Filmowym filmy pt. *Wieliczka* i *Skroplone powietrze*, których scenariusze napisał S. Siedlecki¹⁹, a drugi z nich nawet reżyserował²⁰. *Wieliczka* zdobyła Grand Prix w klasie filmów oświatowych na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Cannes w 1946 r. i wiele krajów zakupiło ten film. *Skroplone powietrze* nakręcone w zakładach Uniwersytetu Jagiellońskiego przy

ul. Św. Anny 6 obrazowało osiągnięcia polskich uczonych: Karola Olszewskiego i Zygmunta Wróblewskiego. Film ten prezentowany był na Kongresie Filmów Naukowych w Paryżu w 1946 r. Również został zakupiony przez inne kraje²¹. W następnych latach Siedlecki konsultował przynajmniej niektóre filmy o tematyce polarnej, np. film *W zatoce białych niedźwiedzi* z 1961 r.²²

Tytuł doktora nauk geologicznych w zakresie geologii i paleontologii Siedlecki uzyskał w 1949 r. na podstawie rozprawy *Utwory geologiczne obszaru pomiędzy Chrzanowem a Kwaczalą* (praca została następnie opublikowana²³), jej promotorem był prof. Marian Książkiewicz (1906–1981). Promocja odbyła się na Uniwersytecie Jagiellońskim w dn. 22 III 1949 r.²⁴ W okresie od 1 II do 30 VI 1949 r. Siedlecki uzupełniał studia geologiczne w Laboratoire de Géologie, Sorbonne, w Paryżu jako stypendysta rządu francuskiego. W latach 1950–1953 pracował w krakowskiej pracowni Muzeum Ziemi jako samodzielny pracownik naukowy. W 1953 r. objął kierownictwo Oddziału Górnośląskiego Instytutu Geologicznego w Warszawie. Zainicjował wtedy wydawnictwo *Materiały do geologii obszaru śląsko-krakowskiego* i zredagował cztery pierwsze jego tomy (z częściową pomocą mgra S. Alexandrowicza). W 1954 r. otrzymał stopień docenta.

Samodzielną pracę naukową jako geolog rozpoczął w Polsce bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej. Zajmował się głównie kartowaniem geologicznym i związanymi z tym studiami stratygraficznymi, paleogeograficznymi i tektonicznymi. Terenem prac były obszary wschodniego obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego (region śląsko-krakowski). Tematy publikowanych w tamtym okresie prac naukowych dotyczyły przeważnie problemów stratygrafii i paleogeografii triasu, a także permu i najwyższego karbonu badanych obszarów. W pracach tych ustalił podstawowe schematy stratygraficzne wapienia muszlowego w tym obszarze, mające znaczenie dla badań nad genezą kruszców cynkowo-ołowianych regionu górnośląskiego, uporządkował pojęcia stratygraficzne i podał nową koncepcję genetyczną osadów permokarbońskich oraz erupcji i intruzji magmowych tego okresu, zaliczył do piętra stefañskiego część osadów występujących we wschodnim obrzeżeniu Zagłębia Górnośląskiego²⁵. Dzięki bliskiej współpracy w latach 1958–1963 z Przedsiębiorstwem Poszukiwań Naftowych w charakterze eksperta-geologa prowadził też studia nad rdzeniami wiertniczymi z wybranych nowych wierceń z regionu śląsko-krakowskiego. Przy tej sposobności koncentrował swoją uwagę na problemach stratygrafii i roli geologicznej najstarszych utworów (od najwyższego prekambriu po sylur i dolny dewon) stwierdzonych nowymi wierceniami badawczymi. W 1959 r. odkrył występowanie utworów staropaleozoicznych (syluru) w bezpośrednim podłożu mezozoiku we wschodnim obrzeżeniu Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Odkrycie to dało podstawy do dalszych poszukiwań i badań w tym regionie, co doprowadziło do rozpoznania uprzednio zupełnie

nieznanego, skomplikowanego masywu prekambryjsko-paleozoicznego (Kra-kowidy), położonego między regionem górnośląskim a świętokrzyskim²⁶. W ciągu kilkunastu lat geologicznej działalności naukowej w Polsce S. Siedlecki stworzył własną szkołę naukową, w której zarysowały się dwa zasadnicze kierunki: badania triasu oraz badania paleozoiku, przede wszystkim górnego karbonu i dolnego permu. Kilkunastu z jego ówczesnych uczniów doszło do stopni i tytułów profesorskich i objęło kierownicze stanowiska na wyższych uczelniach, w Polskiej Akademii Nauk i w Państwowym Instytucie Geologicznym.

Wiosną 1956 r. Siedlecki rozpoczął pracę w Zakładzie Nauk Geologicznych PAN. Planowano wtedy zorganizowanie serii ekspedycji naukowych na Spitsbergen. Ekspedycje te były przewidziane przez PAN jako część polskiego programu badawczego w ramach III Międzynarodowego Roku Geofizycznego 1957–1958 (MRG). W związku z przygotowaniem do udziału Polski w III Międzynarodowym Roku Geofizycznym władze PAN powierzyły mu organizację i poprowadzenie cyklu polskich wypraw na Spitsbergen. W tamtych latach Siedlecki był w Polsce jedyną osobą, która miała wiedzę i doświadczenie w tego typu przedsięwzięciach. Ówczesna polska eksploracja Spitsbergenu objęła następujące etapy: 1) pięcioosobowa wyprawa rekonesansowa do fiordu Hornsund w lecie 1956 r.²⁷, 2) główna polska wyprawa Międzynarodowego Roku Geofizycznego, budowa według koncepcji Siedleckiego i pod jego kierunkiem (według projektu Jerzego Piotrowskiego) Polskiej Stacji Naukowej nad zatoką Isbjørnhamna na brzegu fiordu Hornsund, prace grup letnich 1957 i 1958 oraz całoroczna praca grupy zimującej, 3) trzy wyprawy letnie (1959²⁸, 1960 i 1962²⁹) do Polskiej Stacji Polarnej w Hornsundzie mające program głównie geologiczny i geofizyczny, kontynuujące badania rozpoczęte w okresie MRG³⁰. W wyprawach tych Siedlecki pełnił funkcję głównego organizatora, a następnie kierownika, prowadząc równocześnie własne terenowe badania geologiczne. Badania te objęły studia nad stratygrafią dolnego karbonu, a następnie triasu i permu we fiordzie Hornsund i w terenach położonych na południe od tego fiordu³¹. Należy podkreślić jego ogromną rolę w należyтым przygotowaniu, a następnie zorganizowaniu wypraw. W ówczesnych polskich realiach (schyłek okresu stalinowskiego i początek gomułkowskiej „odwilży”) było to przedsięwzięcie szalenie trudne i wyczerpujące. Wiele wysiłku włożył w pokonanie wszystkich biurokratyczno-partyjno-aprowizacyjno-finansowych barier by osiągnąć cel. Organizując wyprawy i stwarzając od podstaw ich koncepcję ideową wychodził zawsze z założenia, że ekspedycje te winny stanowić wstęp do szerszej i stałej polskiej działalności polarystycznej, zaś wybudowana z związku z MRG baza w Hornsundzie winna stać się stałą polską stacją naukową w Arktyce. Uważał, że powinna ona pełnić rolę placówki nie tylko nakowo-badawczej, lecz także szkoleniowej dla młodych polskich geografów, glaciologów, geologów, geofizyków, biologów itd.³²

W 1964 r. uzyskał stypendium Norweskiej Królewskiej Rady Naukowo-Technicznej i w latach 1964–1966 pracował jako geolog w Norweskim Instytucie Polarnym w Oslo. Z ramienia tego instytutu prowadził w okresach letnich prace geologiczne na Wyspie Niedźwiedziej i na Spitsbergenie na Sørkapp Landzie (1964 r.) oraz w rejonie Bellsundu (1965 r.). Podczas wypraw na Spitsbergen zajmował się kartowaniem geologicznym i studiami dotyczącymi głównie utworów karbonu i permu Sørkapp Landu. W 1965 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym Polskiej Akademii Nauk.

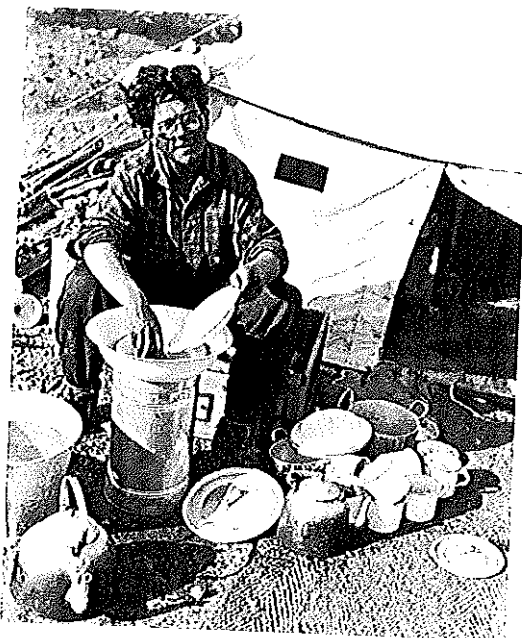
W latach 1966–1979 pracował w Norweskim Instytucie Geologicznym (Norges Geologiske Undersøkelse) w Trondheim jako geolog państwowy I stopnia (I-te Statsgeolog). Od 1966 r. prowadził w północnej Norwegii kartowanie geologiczne oraz studia stratygraficzno-paleogeograficzne i tektoniczne w rejonie niezbadanego jeszcze wówczas wnętrza półwyspu Varanger na obszarach między fiordami Tana, Laksefjord i Porsanger. Dominującymi utworami geologicznymi tych terenów okazały się osady najwyższego prekambriu i dolnego kambriu, wśród których pozycję specjalną zajmują utwory pochodzenia głaćjalnego, związane z późnoprekambryjską epoką lodową. Badania te Siedlecki prowadził przy współpracy żony dr Anny Wandy Siedleckiej (w latach 1966–1971), a także geologów z Oxfordu. Badania zakończono w 1979 r.³³ W 1980 r. opublikował mapę geologiczną *Arkusz Vadsø 1: 250 000*, wydaną przez Norweską Służbę Geologiczną³⁴. Opublikował (częściowo wraz z żoną oraz geologami norweskimi i angielskimi) szereg prac omawiających głównie problemy stratygrafii, paleogeografii i tektoniki utworów późnego prekambriu tego obszaru³⁵. Wyniki jego badań rzuciły światło na mało znane lub zupełnie uprzednio nierozpoznane problemy budowy geologicznej północnych peryferiów tarczy fenoskandzkiej. Zarówno wspomniana mapa, jak i towarzyszące jej publikacje przyniosły mu światowe uznanie. Wyniki swych prac przedstawił także podczas wielu referatów wygłaszanych na różnych zjazdach, sympozjach i kongresach we wszystkich krajach skandynawskich, jak również w Kanadzie (przy okazji 24. Międzynarodowego Kongresu Geologicznego w Montrealu w 1972 r.³⁶) i w Australii (podczas 25. Międzynarodowego Kongresu Geologicznego w Sydney). Prace te zostały docenione i król Norwegii w czasie swego pobytu w Polsce w 1996 r. odznaczył go najwyższym odznaczeniem norweskim.

W wieku 67 lat Siedlecki przeszedł na emeryturę (dn. 1.I.1980 r.) i nadal mieszkał w Trondheim w Norwegii. Odbył wtedy wiele podróży do najciekawszych miejsc na Ziemi, np. Ameryka Południowa (1982 i 1983), wodospad Iguazú (Iguaçu) na granicy argentyńsko-brazylijskiej (1982), Indonezja (1983) czy Papua Nowa Gwinea (1984). Do Polski zaczął przyjeżdżać od 1978 r. biorąc od tego czasu udział w corocznych sympozjach i zjazdach Klubu Polarnego Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Od 1980 r. zaczął ponownie, niemal co roku, odwiedzać Polską Stację Polarną w Hornsundzie spędzając w niej niejed-

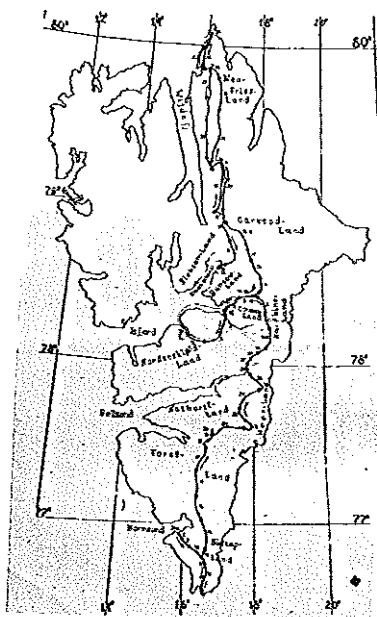
nokrotnie po kilka miesięcy. Już w lecie 1980 r. wziął udział (jako zastępca kierownika) w pierwszej części (na trasie ok. 1200 km od Isfjordu do Mosselbukta) wyprawy opływania otwartymi lodziami Spitsbergenu. Wyprawą zorganizowaną z inicjatywy Siedleckiego kierował prof. Ryszard Wiktor Schramm (1920–2007) z Uniwersytetu Poznańskiego. W lecie 1982 i 1987 r. przebywał przez trzy miesiące w Polskiej Stacji Polarnej w Hornsundzie jako jej honorowy gość, a w okresie od 15 XII 1984 do 31 VII 1985 r. zimował tamże (fot. 3). W 1987 r. podjął starania o włączenie Polskiej Stacji Polarnej na Spitsbergenie do planowanej na 1989 r. wizyty papieża Jana Pawła II w krajach skandynawskich. Pomysłu tego nie udało się zrealizować; papież przesłał jedynie list do Polskiej Stacji nad Hornsundem³⁷.

Siedlecki (fot. 4) w ciągu 50 lat działalności polarnej (od 1932 do 1982 r.) brał udział w 13 ekspedycjach arktycznych, podczas których trzykrotnie zimował (na Wyspie Niedźwiedziej i na Spitsbergenie). Wliczając 14 lat pracy w północnej Norwegii, razem około 75 miesięcy pracy poświęcił terenom arktycznym i subarktycznym; oznacza to, że przeważającą większość czasu w najefektywniejszych latach życia poświęcił działalności polarystycznej. Rezultatem tej pracy było opublikowanie wielu prac naukowych oraz dwóch książek popularnonaukowych, a także licznych artykułów w prasie krajowej i zagranicznej. Umiał barwnie opowiadać. Na jego prelekcje, których przed wojną wygłosił ok. 600, a po wojnie przeszło 1000 na terenie Polski, jak również w wielu innych europejskich i pozaeuropejskich krajach, ścigały tłumy.

Należał do szeregu organizacji społecznych, pełniąc w nich wiele odpowiedzialnych funkcji. Od 1927 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (PTT), a od 1931 r. – Klubu Wysokogórskiego³⁸. W latach 1945–1946 był pierwszym po wojnie prezesem Klubu Wysokogórskiego PTT (przez szereg lat uczestniczył też w pracach zarządu tego klubu) i wiceprezesem Oddziału Krakowskiego PTT. Od 1945 r. należał do Polskiego Towarzystwa Geologicznego, w latach 1946–1951 pełnił funkcję sekretarza PTG, a przez następnych kilka lat był członkiem zarządu PTG. W 1962 r. został powołany na organizatora i pierwszego przewodniczącego nowoutworzonego Oddziału Krakowskiego tego towarzystwa (do 1964 r.). Od 1957 r. należał do Norweskiego Towarzystwa Geologicznego. W następnych latach został członkiem honorowym Klubu Polarnego (Polarklubben) w Tromsø (od 1958 r.), Klubu Białego Niedźwiedzia (Isbjørnklubben) w Hammerfest (od 1959 r.), a także Polskiego Klubu Wysokogórskiego (od 1960 r.). Był członkiem-założycielem Klubu Polarnego Polskiego Towarzystwa Geograficznego (w 1973 r.). Od 1980 r. był członkiem Explorers Club w Nowym Jorku (USA). Po wyprawie na Wyspę Niedźwiedzią został odznaczony polskim Srebrnym Krzyżem Zasługi (w 1933 r.), a po wyprawach MRG na Spitsbergen – Orderem Sztandaru Pracy II klasy (31 I 1962³⁹), w 1955 r. otrzymał Medal 10-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W 1982 r. otrzymał

Ryc. 1. Stanisław Siedlecki podczas kuchennego dyżuru w czasie wyprawy na Spitsbergen w 1934 r. Fot. H. Mogilnicki. Ze zbiorów Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej Instytutu Botanik UJ.

Ryc. 2. Trasa przejścia w poprzek Spitsbergenu w 1936 r. za: S. Bernadzikiewicz: *II Polska Wyprawa na Spitsberg*. „Turysta w Polsce” 1936 t. 2 nr 11 s. 10–11.

Ryc. 3. Stanisław Siedlecki, Hornsund 1985. Fot. Romuald Klekowski.
Ze zbiorów Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej Instytutu Botanik UJ.

Ryc. 4. Stanisław Siedlecki, Kraków 1988 r. Fot. Karol K. Pollesch.
Ze zbiorów Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej Instytutu Botanik UJ.

at Vi under *14. Oktober 1996* har utnevnt

Arkeolog Stanisław Siedlecki

till *atleter 1. klasse* av

DEN KONGELIGE NORSKE
FORTJENSTORDEN

av hvilken Vi selv er Stormester

Under Vår hånd og Fortjenstordenens segl

Harald V

Liechtenberg

Williamsson

Ryc. 5. Dyplom Kawalera I Klasy Królewskiego Norweskiego Orderu Zasługi.
Ze zbiorów Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej Instytutu Botanik UJ.

Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Geograficznego, został także laureatem nagrody nowojorskiej Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego (5 II 1982 r.⁴⁰) oraz mianowany członkiem honorowym Komitetu Badań Polarnych PAN (8 XI 1982 r.⁴¹), a w 1983 r. – członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Geograficznego. W 1983 r. otrzymał medal im. Mikołaja Kopernika Polskiej Akademii Nauk za wybitne osiągnięcia naukowe, w 1985 r. – Order Gryfa Pomorskiego, w 1993 r. – order z wstęgą The Explorers Club, a w 1996 r. – Królewski Norweski Order Zasługi (Kawalera I Klasy) od króla Norwegii Haralda V (Ryc. 5).

W 1971 r. przyjął za zgodą ówczesnych władz polskich obywatelstwo norweskie. W 1988 r. przeniósł się z Norwegii do Austrii i zamieszkał w mieście Bludenz (nieдалеко Liechtensteinu), a w 1991 r. osiedlił się w Łodzi. Zmarł w dniu 7 III 2002 r. w Łodzi⁴². Został pochowany na Starym Cmentarzu w Łodzi.

Siedlecki był faktycznym twórcą polskiej polarystyki i wychowawcą całego pokolenia polskich polarników. Jego rola w rozwoju polskiej myśli i organizacji działalności polarnej jest nie do przecenienia. Cieszył się wielkim poważaniem wśród polarników, a z wieloma współpracownikami i uczniami łączył go przyjacielski stosunek. Na jego cześć nazwano kilka nowo opisanych nie znanych wcześniej nauce gatunków i rodzajów zwierząt kopalnych m.in.: *Tabulipora siedleckii* – permski gatunek mszywołów z Tokrossöya, Sörkapp Land na Spitsbergenie⁴³, *Siedleckia* – nowy rodzaj koralowca opisany z górnokarbońskich osadów Wyspy Niedźwiedziej i Spitsbergenu⁴⁴, *Tetraporinus siedleckii* – nowy gatunek koralowca z dolnego permu z Hornsundu na Spitsbergenie⁴⁵. Oprócz taksonów kopalnych, kilka nowych gatunków współczesnych zwierząt nazwano na jego cześć, np. *Anthocephalum siedleckii* (= *Phyllobothrium siedleckii*) – tasiemiec pasożytujący w rybach spodoustych z wód antarktycznych⁴⁶.

Siedlecki jest autorem dwóch książek. W pierwszej z nich, *Wśród polarnych pustyń Svalbardu*⁴⁷, opisuje swój ponadroczny pobyt na Wyspie Niedźwiedziej w ramach II Międzynarodowego Roku Polarnego (1932/1933), ale głównie udział w wyprawie na Spitsbergen do Ziemi Torella w 1934 r. Druga, *Dom pod biegunem*⁴⁸, jest właściwie albumem 145 czarno-białych zdjęć wykonanych podczas budowy i pierwszych lat funkcjonowania Polskiej Stacji Polarnej nad brzegiem Hornsundu na Spitsbergenie. Jest także autorem licznych prac naukowych z dziedziny geologii (z których najważniejsze powyżej już zostały wspomniane) oraz artykułów w „Taterniku”, „Wierchach”, „Problemach” i innych czasopismach⁴⁹.

W uznaniu ogromnych zasług Stanisława Siedleckiego dla polskich badań polarnych i decydującej roli w powstaniu Polskiej Stacji Polarnej na Spitsbergenie nadano stacji w 2007 r. jego imię⁵⁰. Pozostawił mocny ślad zarówno w alpinizmie, jak i polskim polarnictwie. Był ostatnim przedstawicielem polskiej taternickiej elity lat 30-tych XX w. Z okazji jego osiemdziesiątej rocznicy urodzin współpracownicy i uczniowie wydali zbiór wspomnień *Pamiętkowa księga przyjacieli. Stanisław Siedlecki*⁵¹. Ukazały się również okolicznościowe artykuły⁵². Z całą pewnością pozostanie długo w pamięci następnych generacji, którym tak wiele ofiarował ze swej wiedzy, doświadczenia i entuzjazmu.

Spuścizna Stanisława Siedleckiego jest przechowywana w Zakładzie Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie⁵³.

Podziękowania. *Bardzo dziękuję Pani dr Annie Siedleckiej, żonie prof. Stanisława Siedleckiego, za udzielenie wielu cennych informacji na temat życia i działalności jej męża oraz za przekazanie jego spuścizny do Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.*

Przypisy

¹ Niniejsze opracowanie zostało przygotowane na podstawie materiałów biograficznych ze zbiorów Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (sygn. S III 246, W BiNoZ 13, WMP 171) oraz Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także opracowań publikowanych, które cytowane są w dalszych przypisach.

² K. C z a r n e c k i: *Siedlecki (Grzymała-Siedlecki) Franciszek Wincenty (1867–1934)*. *Polski Słownik Biograficzny* 1995, t. 36, s. 539–542.

³ *Sprawozdanie XIII. (XXX) dyrekcji Państwowego Gimnazjum IV. im. H. Sienkiewicza w Krakowie za rok szkolny 1930/1931*. Nakładem Komitetu Rodzicielskiego, Kraków 1931, s. 121.

⁴ S. S i e d l e c k i: *Utwory paleozoiczne okolic Krakowa (zagadnienia stratygrafii i tektoniki)*. „Instytut Geologiczny (Warszawa) – Biuletyn” 1954, t. 73, s. 415 + 5 tabl.

⁵ [a n o n i m]: *Polskie wyprawy egzotyczne klubu Wysokogórskiego PTT*. „Poznaj Świat” 1949, t. 2, nr 7–9, s. 89–95; Cz. J. C e n t k i e w i c z: *Wyspa mgieł i wichrów*. (*Pierwsza Polska Ekspedycja Narodowa Roku Polarnego 1932/33*). [wyd. 1] Towarzystwo Wydawnicze „Rój”, Warszawa 1934, s. 314; P. K ö h l e r: *Osiemdziesięciolecie polskiej wyprawy na Wyspę Niedźwiedzią*. „Biuletyn Polarny” 2012 [w druku], t. 17; J. L u g e o n: *Notice préliminaire sur l'expédition Nationale Polonaise de l'Année Polaire 1932–1933 à l'île des Ours*. „Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie” 1933, nr 7–8: 41–96; J. L u g e o n: *Polska Wyprawa Roku Polarnego (1932/33) na Wyspę Niedźwiedzią*. „Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie” 1933, z. 7–8, s. 3–5; J. L u g e o n: *Polski Rok Polarny na Wyspie Niedźwiedziej. (L'Année Polaire Polonaise à l'Île des Ours)*. „Przegląd Geograficzny” 1933, t. 13, nr 1, s. 1–49; J. L u g e o n: *Rok Polarny 1932–1933 i współpraca Polski. (L'Année Polaire 1932–1933 et la collaboration Polonaise)*. „Przegląd Geograficzny” 1930, t. 10, nr 3/4, s. 193–206; J. L u g e o n: *Uwagi w sprawie udziału Polski w Roku Polarnym 1932/33*. „Biuletyn Towarzystwa Geofizyków w Warszawie” 1931, nr 1, s. 13–14; J. L u g e o n, Cz. C e n t k i e w i c z, W. Ł y s a k o w s k i: *Wyniki spostrzeżeń polskiej wyprawy Roku Polarnego 1932/33 na Wyspie Niedźwiedziej. Résultats des observations de l'expédition polonaise de l'Année Polaire 1932/33 à l'Île des Ours. Zesz. I. Fascicule I. Meteorologia. Météorologie*. Państwowy Instytut Meteorologiczny, Warszawa 1936, s. 88 + tabl. 1–5; J. L u g e o n, Cz. C e n t k i e w i c z, W. Ł y s a k o w s k i: *Wyniki spostrzeżeń polskiej wyprawy Roku Polarnego 1932/33 na Wyspie Niedźwiedziej. Résultats des observations de l'expédition polonaise de l'Année Polaire 1932/33 à l'Île des Ours. Zesz. II. Fascicule II. Magnetyzm ziemski. Magnétisme terrestre. Erdmagnetismus*. Państwowy Instytut Meteorologiczny, Warszawa 1936, s. 73 + plansze 33 + III; J. L u g e o n, Cz. C e n t k i e w i c z, W. Ł y s a k o w s k i: *Wyniki spostrzeżeń polskiej wyprawy Roku Polarnego 1932/33 na Wyspie Niedźwiedziej. Résultats des observations de l'expédition polonaise de l'Année Polaire 1932/33 à l'Île des Ours. Zesz. III. Fascicule III. Trzaski atmosferyczne. Parasites atmosphériques*. Państwowy Instytut Meteorologiczny, Warszawa 1936, s. 18 + plansze 21 + III; J. L u g e o n, Cz. C e n t k i e w i c z, W. Ł y s a -

k o w s k i: *Wyniki spostrzeżeń polskiej wyprawy Roku Polarnego 1932/33 na Wyspie Niedźwiedziej. Résultats des observations de l'expédition polonaise de l'Année Polaire 1932/33 à l'Île des Ours. Zesz. IV. Fascicule IV. Zorza polarna. Aurores polaires.* Państwowy Instytut Meteorologiczny, Warszawa 1936, s. 21 + plansze 15; W. Ł y s a - k o w s k i: *Stacja magnetyczna na Wyspie Niedźwiedziej.* „Wiadomości Meteorologiczne i Hydrograficzne” 1935, t. 15, z. 4/6, s. 87–88; J. J. S z c z e p a ń s k i: *Björnöya.* „Tygodnik Powszechny” 1952, R. VIII, nr 37 (391) (14 IX 1952), s. 5–6; S. W a s i l e w s k i: *Z odczytów inż. C. Centkiewicza o wyprawach polarnych.* „Gazeta Obserwatora PIHM” 1955, nr 11, s. 15–16 [wyprawa na Wyspę Niedźwiedzią 1932–33].

⁶ S. S i e d l e c k i: *Polska wyprawa polarna na wyspie Niedźwiedziej.* „Przyroda i Technika” 1933, t. 12, nr 9, s. 385–397; S. S i e d l e c k i: *W górach Wyspy Niedźwiedziej.* „Taternik” 1934, t. 18, nr 4, s. 74–80. Oraz w książce *Wśród polarnych pustyni Svalbardu.* Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa 1935, s. 190 (rec.: S. K r y g o w s k i, „Taternik” 1936, t. 20, nr 4, s. 126).

⁷ <http://nandadevi.pl/index.php?page=uczestnicy-pierwszej-wyprawy> [dostęp 29 II 2012]

⁸ K. B i r k e n m a j e r: *Zarys dziejów polskich wypraw na Spitsbergen.* [w:] *Dzieje polskich, rosyjskich i radzieckich badań polarnych. Materiały III Symposium Polsko-Radzieckiego z Historii Nauk o Ziemi, Wrocław, 25–30 września 1978 r.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1982, s. 115–140; R. W. Schramm: *Stanisław Siedlecki – polarnik.* [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki.* [br. wyd.] [Poznań] 1992, s. 81–95, cyt. s. 91–92.

⁹ [S. B e r n a d z i k i e w i c z]: *Polska Wyprawa Polarna na Spitsbergen.* „Wiadomości Służby Geograficznej”. 1934, t. 8, nr 1, s. 136–137; S. B e r n a d z i k i e w i c z: *Polska wyprawa polarna na Spitsbergen 1934. Cel i organizacja, prace i wyniki.* „Taternik” 1936, t. 20, nr 5, s. 159–168; S. B e r n a d z i k i e w i c z: *Polska wyprawa polarna na Spitsbergen.* „Morze. Organ Ligi Morskiej i Kolonjalnej” (Warszawa) 1934, t. 11, nr 11, s. 2–3; S. Z. R ó ż y c k i: *Spitsbergen 1934.* [w:] J. W o j n i s z (red.): *Polacy na szczytach świata.* Sport i Turystyka, Warszawa 1964, s. 109–142; S. Z. R ó ż y c k i: *Wśród Lodów i Skal. Ze wspomnień uczestnika polskiej wyprawy polarnej na Ziemię Torella (Spitsbergen 1934 r.).* Sport i Turystyka, Warszawa 1959, s. 426 + mapa. [w części dotyczącej przygotowań do wyprawy nie zawsze zgodna z prawdą – wg R. W. S c h r a m m: *Stanisław Siedlecki – polarnik.* [w:] R. W. S c h r a m m (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki.* dz. cyt. s. 81–95, cyt. s. 92]; S. Z. R ó ż y c k i: *Ziemia Torella. Teren działania polskiej wyprawy polarnej 1934.* „Taternik” 1936, t. 20, nr 5, s. 173–181; S. S i e d l e c k i: *Polska Wyprawa Polarna na Spitsbergen.* „Wierchy” 1935, t. 13, s. 34–45; S. S i e d l e c k i: *Wśród polarnych pustyni Svalbardu.* Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa 1935, s. 190; S. Z a g r a j s k i, A. Z a w a d z k i: *Polska wyprawa na Spitsbergen 1934. Cz. I Prace geodezyjne i kartograficzne.* Sekcja Geograficzna Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1936, s. 2 nłb. + 99 + 1 nłb., tabl. 2, plan 1. Seria: Biblioteka Służby Geograficznej, T. 16; A. Z a w a d z k i: *Polska Wyprawa Polarna na*

Spitsbergen w 1934 r. „Wiadomości Służby Geograficznej” 1934, t. 8, nr 2, s. 227–230; A. Zawaadzki, S. Zagrajski: *Prace geodezyjne polskiej wyprawy polarnej na Spitsbergen w 1934 roku*. [część I] „Wiadomości Służby Geodezyjnej” 1935, t. 9, s. 49–122; A. Zawaadzki, S. Zagrajski: *Prace geodezyjne polskiej wyprawy polarnej na Spitsbergen w 1934 roku*. [część II] „Wiadomości Służby Geodezyjnej” 1936, t. 10, s. 83–102.

¹⁰ <http://kf.sggw.pl/historia/> [dostęp 29 II 2012]

¹¹ K. Birkenmajer: *Zarys dziejów polskich wypraw na Spitsbergen*. [w:] *Dzieje polskich, rosyjskich i radzieckich badań polarnych. Materiały III Sympozjum Polsko-Radzieckiego z Historii Nauk o Ziemi, Wrocław, 25–30 września 1978 r.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1982, s. 115–140; S. Bernadzikiewicz: *II Polska Wyprawa na Spitsberg*. „Turysta w Polsce” 1936 t. 2, nr 11, s. 10–11. Wspomnienia z przygotowań i początku wyprawy patrz: S. Siedlecki: *Jak ty kiedyś spotkasz kogoś w potrzebie...* „Biuletyn Polarny” 1995, nr 3, s. 53–64.

¹² [anonim]: *II Polska wyprawa na Spitsbergen 1936 r.* „Taternik” 1936, t. 21, nr 1, s. 11–12; Z. Dąbrowski: *Polska wyprawa na Spitsbergen 1936 r.* „Taternik” 1936, t. 20, nr 6, s. 220–221; R. W. Schramm: *Stanisław Siedlecki – polarnik*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 92–94; S. Siedlecki: *Crossing West Spitsbergen from south to north*. „Norsk Geografisk Tidsskrift” 1938, t. 7, nr 2, s. 79–91; S. Siedlecki: *Przejście z południa na północ przez Zachodni Spitsbergen*. [w:] A. Rotter, J. Zdebski (red.): *Z kart „Wierchów”*. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa-Kraków 1984, s. 137–148; S. Siedlecki: *Przejście z południa na północ przez Zachodni Spitsbergen*. „Wierchy” 1938, t. 16, s. 118–135, *separatum* s. 21.

¹³ R. W. Schramm: *Stanisław Siedlecki – polarnik*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 94.

¹⁴ S. Siedlecki: *Memoriał w sprawie polskiego statku badawczego*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 97–100.

¹⁵ M. Józefczyk, M. Korzystka, K. Migąła, J. Piasecki: *Pierwsza polska wyprawa na Grenlandię 1937 roku. Wyniki pomiarów meteorologicznych Stanisława Siedleckiego i Alfreda Jahna. First Polish Greenland expedition in the year 1937. Results of meteorological survey conducted by Stanisław Siedlecki and Alfred Jahn*. „Problemy Klimatologii Polarnej” 2010, t. 20, s. 171–181.

¹⁶ A. Jahn: *Grenlandia*. Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1969, s. 216 [częściowo na podstawie wyprawy z 1937 r.]; A. Jahn: *Grenlandia Zachodnia terenem polskiej wyprawy naukowej*. „Wszechświat” 1938, nr 3, s. 67–73; A. Jahn: *Kraj biały czy zielony?* [Wyd. 1] Książnica-Atlas, Wrocław-Warszawa [1947], s. 243; A. Jahn: *Złączyła nas Grenlandia*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 103–108; P. Köhler, 75. rocznica Polskiej Wyprawy na Grenlandię 1937 r. „Biuletyn Polarny” 2012 [w druku], t. 17; A. Kosiba: *Polska wyprawa na Grenlandię w r. 1937*. Towarzystwo Geograficzne we Lwowie, [Lwów] 1938, s. 8; A. Zawaadzki: *Polska*

Wyprawa na Grenlandię. „Wiadomości Służby Geograficznej” 1937 t. 11 nr 2 s. 235–237; A. Z a w a d z k i: *Polska Wyprawa na Grenlandię w 1937 r.* „Wiadomości Służby Geograficznej” 1938 t. 12 nr 1 s. 33–73; nr 2–3 s. 166–214 nr 4 s. 508–521; A. Z a w a d z k i: *Prace Polskiej Wyprawy Naukowej na Grenlandię w 1937 r.* „Wiadomości Służby Geograficznej” 1937 t. 11, nr 3–4 s. 507–520.

¹⁷ W. R. S c h r a m m: *Po latach*. „Taternik” 1982 t. 58, nr 1 s. 31.

¹⁸ S. C z a r n i e c k i: *Zarys historii geologii na Uniwersytecie Jagiellońskim*. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1964, Wydawnictwa Jubileuszowe t. XIV, s. 145, cyt. s. 98–100.

¹⁹ Współautorem scenariusza filmu „Wieliczka” był Jarosław Brzozowski (1911–1969), późniejszy znany reżyser i operator filmów dokumentalnych oraz oświatowych.

²⁰ E. Z a j i ę c k: *Poza ekranem. Kinematografia polska 1918–1991*. FilMOTEKA Narodowa, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1992, s. 294, cyt. s. 50.

²¹ Z. W y s z y ń s k i: *Filmowy Kraków 1896–1971*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1975, cyt. s. 208–219 i 325.

²² Scenariusz, reżyseria, realizacja, zdjęcia: Jerzy Brzozowski; współpraca operatorska: Tadeusz Makarewicz, Bonawentura Szredel, Andrzej Zawada; konsultacja naukowa: Stefan Mamczarski, Aleksander Kosiba, Alfred Jahn, Stanisław Siedlecki; komentarz: Jerzy Kasprzycki; montaż: Krystyna Leśniewska; muzyka: Henryk Jabłoński, Orkiestra Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy pod dyrekcją Zbigniewa Chwedczuka. Produkcja: Wytwórnia Filmów Oświatowych w Łodzi. Film był kilkakrotnie nagradzany: w 1961 – dyplom na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Popularnonaukowych w Rabacie (Maroko) i II Nagroda „Srebrny Smok Wawelski” w kategorii filmów oświatowych na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie, w 1962 – Nagroda UNESCO im. Kalingi (według internetowej bazy filmu polskiego: Filmpolski.pl, dostęp 17 IV 2012).

²³ S. S i e d l e c k i: *Utwory geologiczne obszaru pomiędzy Chrzanowem a Kwaczalą*. „Państwowy Instytut Geologiczny – Biuletyn” 1952, nr 60, s. 230.

²⁴ S. C z a r n i e c k i: *Zarys historii geologii...* dz. cyt., s. 117.

²⁵ Np. S. S i e d l e c k i: *Trias okolic Chrzanowa*. [w:] S. D o k t o r o w i c z - H r e b n i c k i, S. S i e d l e c k i: *Przewodnik do wycieczek XXII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Katowicach r. 1949*. „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego” 1949 [wyd. 1951] t. 19 nr 4 s. 510–528; S. S i e d l e c k i: *Zagadnienia stratygrafii morskich osadów triasu krakowskiego*. „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego” 1948 [wyd. 1949] t. 18 s. 191–272.

²⁶ S. S i e d l e c k i: *On the occurrence of the Silurian in the eastern and north-eastern periphery of the Upper Silesian Coal Basin*. „Bull. Acad. Polon. Sci., Sér. Géol. et Géogr.” 1962, t. 10, nr 1, s. 41–46.

²⁷ S. S i e d l e c k i: *Dziennik wyprawy rekonesansowej na Spitsbergen w 1956 r.* „Problemy” 1957, t. 13, nr 1, s. 2–23; S. S i e d l e c k i: *Rekonesansowa wyprawa na Spitsbergen w 1956 r.* „Problemy” 1956, t. 12, nr 12, s. 842–854; S. M. Z a l e w s k i: *Stanisław Siedlecki. Założenie Polskiej Stacji Polarnej Hornsund na Spitsbergenie (październik 1956–październik 1958)*. „Biuletyn Polarny” 2003, t. 11, s. 10–12.

²⁸ S. Siedlecki: *Polska Wyprawa Naukowa na Spitsbergen w latach 1957–58 i 1959*. [w:] *II-gie Sympozjum Naukowe Polskich Wypraw na Spitsbergen 1957–58, 1959. Streszczenia (abstracty) referatów i komunikatów*. Komitet Międzynarodowej Współpracy Geofizycznej przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, [Warszawa 1960], s. I–IV.

²⁹ S. Siedlecki: *Polska wyprawa na Spitsbergen 1962*. „Biuletyn Informacyjny. Komitet Międzynarodowej Współpracy Geofizycznej przy Polskiej Akademii Nauk” 1965, t. 2, nr 41, s. 46–51.

³⁰ K. Birkenmajer: *Zarys dziejów polskich wypraw na Spitsbergen*. [w:] *Dzieje polskich, rosyjskich i radzieckich badań polarnych. Materiały III Sympozjum Polsko-Radzieckiego z Historii Nauk o Ziemi, Wrocław, 25–30 września 1978 r.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1982, s. 115–140.

³¹ S. Siedlecki: *Culm beds of the SW coast of Hornsund, Vestspitsbergen (Preliminary communication)*. „*Studia Geologica Polonica*” 1960, t. 4 (*Geological Results of the Polish 1957–1958 Spitsbergen Expedition*. (red. K. Birkenmajer). Part I), s. 93–102 + 2 tabl.; S. Siedlecki: *Permian succession on Tokrossöya, Sörkapplandet, Vestspitsbergen*. „*Studia Geologica Polonica*” 1964, t. 11 (*Geological Results of the Polish 1957–1958, 1959, 1960 Spitsbergen Expeditions*. (red. K. Birkenmajer). Part III), s. 155–168 + tabl. I–II; S. Siedlecki: *Programme, organization and course of the Polish Scientific Expeditions to Spitsbergen 1957–1960*. [w:] K. Birkenmajer (red.): *Polish Spitsbergen Expedition 1957–1960. Summary of scientific results*. Warszawa 1968 Wydawnictwa Geologiczne, s. 13–36 + tabl. I–IV; S. Siedlecki: *Some remarks on the reconnaissance boat trips from Hornsund, around Sörkapplandet to Kvalvågen, Vestspitsbergen*. „*Studia Geologica Polonica*” 1964, t. 11 (*Geological Results of the Polish 1957–1958, 1959, 1960 Spitsbergen Expeditions*. (red. K. Birkenmajer). Part III), s. 35–38 + tabl. I–IV; S. Siedlecki, E. Turnau: *Palynological investigations of Culm in the area SW of Hornsund, Vestspitsbergen*. „*Studia Geologica Polonica*” 1964, t. 11 (*Geological Results of the Polish 1957–1958, 1959, 1960 Spitsbergen Expeditions*. (red. K. Birkenmajer). Part III), s. 125–138 + tabl. I.

³² S. Siedlecki: *Memorial II*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 167–170.

³³ Po latach badania wspomina Anna W. Siedlecka w: Anna Wanda G. Siedlecka: *Praca i wielka przygoda – badania geologiczne w Norwegii*. [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. dz. cyt., s. 239–244.

³⁴ *Geologisk kart mer Norge, berggrumskart VADSØ —M. 1:250 000*. Norges Geologiske Undersøkelse

³⁵ F. Fediuk, S. Siedlecki: *Smøla. Beskrivelse til det berggrunnsgeologiske kart 1321 I – M 1 : 50 000 (med fargetrykt kart)*. „Norges geologiske Undersøkelse” 1977, nr 330, s. 1–26; S. Føyen, S. Siedlecki: *Glacial stadials and interstadials of the Late Precambrian Smalfjord Tillite on Laksefjordvidda, Finnmark, North Norway*. „Norges geologiske Undersøkelse” 1980, nr 358, s. 31–45; A. Jahn, S. Siedlecki: *Periglacial phenomena on the Varanger Peninsula (Norway)*. „Biuletyn Peryglacjalny” 1982, t. 29, s. 25–52; H. D. Johnson, B. K. Levell, S. Siedlecki: *Late*

Precambrian sedimentary rocks in East Finnmark, north Norway, and their relationship to the Trollfjord-Komagelv fault. „Journal of the Geological Society” (London) 1978, t. 135, nr 5, s. 517–533; A. Siedlecka, S. Siedlecki: *A contribution to the geology of the Downtonian sedimentary rocks of Hitra.* „Norges geologiske Undersøkelse” 1972, nr 275, s. 1–28; A. Siedlecka, S. Siedlecki: *Some new aspects of the geology of Varanger peninsula (Northern Norway).* „Norges geologiske Undersøkelse” 1968, nr 247, s. 288–306; S. Siedlecki: *A Helicoprion from the Permian of Spitsbergen.* „Norsk Polarinstittut – Årbok” 1968 [wyd. 1970], s. 36–54; S. Siedlecki: *The geology of Varanger Peninsula and stratigraphic correlation with Spitsbergen and north-east Greenland.* „Norges geologiske Undersøkelse” 1975, nr 316, s. 349–350; S. Siedlecki, B. K. Levell: *Lithostratigraphy of the Late Precambrian Løkvikfjell Group on Varanger Peninsula, East Finnmark, North Norway.* „Norges geologiske Undersøkelse” 1978, nr 343, s. 73–85.

³⁶ A. Siedlecka, S. Siedlecki: *Lithostratigraphical correlation and sedimentology of the Late Precambrian of Varanger Peninsula and neighbouring areas of East Finnmark, northern Norway.* [w:] *24th International Geological Congress, Montreal 1972, Abstract volume, Section 6, s. 349–358.*

³⁷ S. Siedlecki: *List do Jerzego Turowicza.* [w:] R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki.* dz. cyt., s. 212–213.

³⁸ Czasem podawał inne daty.

³⁹ R.: *Odznaczenia państwowe dla członków K[lubu] W[ysokogórskiego].* „Taternik” 1961 [wyd. 1962], R. 37, nr 4.

⁴⁰ Dyplom przyznania nagrody w zbiorach Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

⁴¹ [a n o n i m]. *8 listopada 1982 r. w salach Zamku Królewskiego w Warszawie [...].* „Taternik” 1982, R. 58, nr 2, s. 90.

⁴² K. Birkenmajer: *In memoriam. Stanisław Siedlecki (1912–2002).* „Polish Polar Research” 2002, t. 23, nr 1, s. 101–106; K. Birkenmajer: *Pożegnanie Stanisława Siedleckiego na cmentarzu w Łodzi, 18 III 2002 r.* „Biuletyn Polarny” 2003, t. 11, s. 7–9; P. Köhler: *Stulecie urodzin wielkiego polskiego polarnika Stanisława Siedleckiego (1912–2002).* „Biuletyn Polarny” 2012, [w druku], t. 17; J. Nyka: *Prof. Stanisław Siedlecki.* „Gazeta Górská” 2002 nr 3/2 (12.03.2002); A. Manecki: *Krakowskie i spitsbergeńskie spotkania ze Stanisławem Siedleckim.* „Biuletyn Polarny” 2003, t. 11, s. 12–15; Z. Radwańska-Paryska, W. H. Paryski: *Wielka encyklopedia tatrzańska.* Wydawnictwo Górskie, Poronin 2004; J. M. Węślawski, W. Moskał, M. Zajaczkowski, S. Kwaśniewski, J. Jezierski, J. Wiktor: *Wspomnienia o profesorze Stanisławie Siedleckim.* „Biuletyn Polarny” 2003, t. 11, s. 16–22; R. W. Schramm: *Stanisław Siedlecki – Śiaś 17.09.1912–7.03.2002.* „Biuletyn Polarny” 2002, t. 9–10, s. 26–28; M. Syniawa: *Stanisław Siedlecki.* „Przyroda Górnego Śląska” 2003, t. 31, s. 14–15; J. Szupryczyński: *Stanisław Siedlecki (1912–2002).* „Przegląd Geograficzny” 2002, t. 74, nr 4, s. 635–637.

⁴³ J. Małeckii: *Permian bryozoans from the Tokrossöya beds, Sörkapp Land, Vestspitsbergen.* „Studia Geologica Polonica” 1968, t. 21 (*Geological Results of the Po-*

lish 1957–1958, 1959, 1960 Spitsbergen Expeditions. (red. K. Birkenmajer). Part VI), s. 7–29.

⁴⁴ J. Fedorowski: *On some Upper Carboniferous Coelenterata from Bjørnøya and Spitsbergen*. „Acta Geologica Polonica” 1975, t. 25, nr 1, s. 27–78 + tabl. 1–8. Nowy ten rodzaj koralowców został opisany na podstawie okazów zebranych przez S. Siedleckiego w 1964 i 1965 na Wyspie Niedźwiedziej i na Spitsbergenie.

⁴⁵ A. Nowiński, M. K. Zapalski: *New taxa of tabulate corals from the Lower Permian of Spitsbergen and their stable isotopic data*. „Polish Polar Research” 2001, t. 22, nr 2, s. 81–88 + tabl. 1–4.

⁴⁶ A. Wojciechowska: *New species of the genus Phyllobothrium (Cestoda, Tetraphyllidea) from Antarctic batoid fishes*. „Acta Parasitologica Polonica” 1991, t. 36, nr 2, s. 63–68; A. Rocka, K. Dzito wiecki: *Cestodes in fishes of the Weddell Sea*. „Acta Parasitologica” 1998, t. 43, nr 2, s. 64–70.

⁴⁷ S. Siedlecki: *Wśród polarnych pustyni Svalbardu*. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Warszawa 1935, s. 190.

⁴⁸ S. Siedlecki: *Dom pod Biegunem*. Wydawnictwo „Sport i Turystyka”, Warszawa 1964, s. 25 + 145 fot. czarno-białych.

⁴⁹ Np.: S. Siedlecki: *Fritz Öien zmarł. Norweski towarzysz polskich ekspedycji arktycznych*. „Problemy” 1964, t. 20, nr 5, s. 293–296; S. Siedlecki: *Jubilee reflections*. „Polish Polar Research” 1995, t. 16, nr 1–2, s. 11–12; S. Siedlecki: *Z krainy lodu*. „Morze. Organ Ligi Morskiej i Kolonjalnej” (Warszawa) 1937, t. 15, nr 3, s. 20–21. Brak pełnej bibliografii prac S. Siedleckiego.

⁵⁰ K. Birkenmajer: *50-lecie Stacji Naukowej PAN im. Stanisława Siedleckiego na Spitsbergenie*. „Wszechświat” 2008, t. 109 nr 4–6, s. 135–139.

⁵¹ R. W. Schramm (red.): *Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki*. [br. wyd.] [Poznań] 1992, s. 276.

⁵² A. Jahn, K. Birkenmajer: *80th anniversary of Professor Stanisław Siedlecki*. „Polish Polar Research” 1991, t. 12, nr 3, s. 265–268; S. Kozłowski: *Osiemdziesięciolecie nestora polskiej geologii – prof. dr Stanisława Siedleckiego*. „Przegląd Geologiczny” 1993, t. 41, nr 2, s. 130–131; A. Krafczyk: *Osiemdziesięciolecie urodzin Stanisława Siedleckiego*. „Biuletyn Polarny” 1994, t. 2, s. 65–66; A. Manek: *Krakowskie jubileuszowe spotkania z profesorem Stanisławem Siedleckim*. „Biuletyn Polarny” 1994, t. 2, s. 66–67; J. Nyka: *Profesor Stanisław Siedlecki*. „Głos Seniora” 1992, nr 8; R. W. Schramm: *Na marginesie jubileuszu osiemdziesięciolecia Stanisława Siedleckiego*. „Biuletyn Polarny” 1994, t. 2, s. 67–69; J. Szupryczyński: *Na osiemdziesięciolecie Stanisława Siedleckiego. Konferencja Komitetu Badań Polarnych, Warszawa, 29 X 1992 r.* „Nauka Polska” 1993, t. 41, nr 2–3, s. 163–165; J. Szupryczyński: *Osiemdziesięciolecie urodzin profesora Stanisława Siedleckiego*. „Przegląd Geograficzny” 1993, t. 65, nr 1–2, s. 211–213. Inne okolicznościowe artykuły ukazywały się już od lat sześćdziesiątych XX w. np.: A. Jahn: *Stanisław Siedlecki*. „Czasopismo Geograficzne” 1984, t. 55, nr 2, s. 266; R. Kosiniński: *Stanisław Siedlecki*. [w:] *Głowy podwawelskie*. Wydawnictwo Literackie Kraków 1965, s. 361–366; J. R. Sobczyk: *W kręgu pamięci o profesorze Siedleckim – czyli*

tematyczna ciekawostka pocztowa (Spitsbergen – lipiec 1958). „Biuletyn Polarny” 2006, t. 12–13, s. 83–85.

⁵³ P. Köhler: *Stanisław Siedlecki (1912–2002) – dokumenty działalności przechowywane w Zakładzie Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego*. [w:] W. E. Krwaczyk, A. Styszyńska (red.) *XXXIV Sympozjum Polarne*. Sosnowiec 2012.

Piotr Köhler

STANISŁAW SIEDLECKI (1912–2002) – POLAR EXPLORER, MOUNTAINEER,
GEOLOGIST.
A CENTENARY OF HIS BIRTH

Stanisław Siedlecki was born on September 17, 1912 in Cracow. He studied physics and mathematics (1931/1932) at the Jagiellonian University in Cracow and at the University of Warsaw – physics (1933/1934) and geology (1934–1939). At that time he participated in a number of Polish expeditions: in 1932–1933 – on Bear Island, in 1934 and 1936 – to Spitsbergen, in 1937 – to Greenland.

During World War II, he worked as a geologist in the German Amt für Bodenforschung (1942–1943), in the Museum of Natural Sciences of the Polish Academy of Sciences and Letters in Cracow (1943–1944).

In 1945–1950 he worked in the Department of Geology at the Jagiellonian University. Stanisław Siedlecki received his PhD in geological sciences from the Jagiellonian University in 1949 at. In 1950–1953 he worked at the Museum of the Earth, in 1953–1956 – at the Institute of Geological Sciences. In 1954 Siedlecki was promoted to the rank of Associate Professor.

In 1956–1964 he worked in the Department of Geological Sciences of the Polish Academy of Sciences. He then organized several Polish expeditions to Spitsbergen as a part of the International Geophysical Year (1957–1958). In 1957, he supervised the building of the Polish Polar Station at Spitsbergen.

In 1964–1966 he worked at the Norwegian Polar Institute in Oslo. He then carried out geological research on Svalbard. In 1965 Siedlecki was promoted to the rank of Full Professor. In 1966–1979 he worked at the Norwegian Geological Institute in Trondheim. In 1971 he became a citizen of Norway. On January 1, 1980 he decided to retire. He published numerous academic dissertations and two books. In 1996, the king of Norway awarded him with the Royal Norwegian Order of Merit. Siedlecki was, among other, a member of the Explorers Club in New York (USA) since 1980. He died on March 8, 2002.

Stanisław Siedlecki was the true founder of Polish polar exploration. In 2007, in recognition of his outstanding achievements, the Polish Polar Station on Spitsbergen was named after him.